

MEDIACE 2019

anotace příspěvků

HLAVNÍ PŘEDNÁŠKY

Aplikace zákona o mediaci z pohledu Ministerstva spravedlnosti ČR (Mgr. Veronika Navrátilová)

Od účinnosti zákona o mediaci uplynulo již 7 let a je tak třeba zhodnotit aktuální stav a praktické dopady aplikace tohoto zákona v ČR. Jelikož praxe občas naráží na jisté problematické oblasti stávající právní úpravy, která se dotýká mediací, je snahou Ministerstva spravedlnosti ČR jakožto dohledového orgánu přispívat k rozvoji mediace v ČR, její podpoře a propagaci. Kromě plnění zákonných povinností je rolí Ministerstva spravedlnosti ČR též reagovat na aktuální otázky a překážky v praxi a v této souvislosti nabízet metodickou podporu a nezávazný výklad právních předpisů. Za tímto účelem byla mj. zřízena i Pracovní skupina k mediaci, která se snaží metodickou podporou kompenzovat neduhy určitých oblastí stávající právní úpravy. Kromě dalších dílčích úkolů členové Pracovní skupiny k mediaci vypracovali s podporou vedení ministerstva mj. Stanovisko k otázce výkladu povinnosti mlčenlivosti zapsaného mediátora či Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, která mají být metodickým vodítkem s cílem usnadnit orientaci v dané problematice. Především nařízené první setkání ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř. vnímá Ministerstvo spravedlnosti ČR jako institut, který má v justičním systému mít i do budoucna své místo.

Moc, pomoc a bezmoc v mediácii (prof. PaedDr. Vladimír Labáth, PhD.)

Moc je součástí každé mezilidské interakce. Autor vychází z konceptu, podle kterého je moc prožívaná a nie vlastnená, je rôzne distribuovaná a premenlivá. V oblasti mediácie autor rozlišuje personálnu a sociálnu (interpersonálnu) moc. Obidve sú v mediácii prítomné u všetkých jej aktéroch, včítane mediátora. Možno rozlíšiť motiváciu, aspirácie a stratégie moci. Tradične sa mediácia sa spája s tzv. procedurálnou mocou. Proces mediácie obsahuje aj ďalšie typy moci, akými sú expertná, integratívna, designovaná, protektívna a ďalšie. Moc nemožno odmietat', pranierovat', vylucovat' alebo popierať. Naopak rozhodujúce je moc akceptovat', kultivovat' a predovšetkým reflektovat'. Pojmy moc, bezmoc(nosť), pomoc majú rovnaký slovný základ. Alternatívne riešenie konfliktov možno chápať ako pomáhajúcu činnosť. Pocity bezmocnosti patria k mocenskému správaniu. Interakcia v dimenzii moc – bezmocnosť prináša viaceré dôsledky - paradoxy moci, inhibičné a disinhibičné postoje, efekt víťaza. Mediátor môže moc uplatniť produktívne, neproduktívne a kontraproduktívne. Moc má kontextuálny a intencionálny charakter. Pri dobre vedenom mediačnom procese sa oba faktory nutne zohľadňujú. Reflexia moci je jednou z ciest sebarozvoja mediátora.

Mediácia v kontexte trestania kriminality - konceptuálne a aplikačné otázky (prof. PhDr. Gabriela Lubelcová, CSc.)

Mediácia ako mimosúdne riešenie konfliktu spojeného s trestným činom môžeme chápať ako výraznú inováciu v trestnom práve. Neznamená to, že ide o úplne nový inštitút (v SR aj v ČR bol do trestnoprávneho kontextu zavedený už začiatkom 21. storočia a má už svoju históriu takmer 20 rokov), ale svojou povahou vniesol do systému trestnej spravodlivosti natoľko odlišné prvky, že jeho aplikácia je stále spojená s výzvami. Konceptne je zavedenie mediácie spojené s modelom restoratívnej spravodlivosti, ktorá sa začala rozvíjať v posledných desaťročiach 20. storočia ako alternatíva ku klasickému modelu spoločenskej reakcie na kriminalitu, reprezentovaného retributívnym modelom, založenom na princípe potrestania trestného činu. Tento model, historicky spojený s modernizáciou spoločnosti, stelesňoval trestno-právna reguláciu, ktorej inštitucionálnym nositeľom a vykonávateľom sa stal štát. Trestné právo sa stalo garantom legitimacy zásahu vo vzťahu ku kriminalite na princíp legality, princípe rovnosti pred zákonom a univerzálnosti spoločenskej reakcie na kriminálne správanie. Mediácia ako stelesnenie nového modelu restoratívnej spravodlivosti prináša ale do trestného práva nové dilemy: verejno-právny verus súkromno-právny prístup, individualizmus verus univerzalizmus postupu, formálnosť verus neformálnosť, trestný čin ako porušenie normy verus trestný čin ako medziľudský konflikt. Tieto dilemy sa odrážajú v aplikačnej praxi a spolutvoria bariéry pre ich vovádzanie, najmä v podobe právnej kultúry profesionálov v orgánoch činných v trestnom konaní, formovanou retributívnym modelom trestnej spravodlivosti. Pre úspešné vovedenie takejto sociálnej inovácie do praxe nestačí iba zmena právnej normy, ale je potrebná systematická vysvetľovacia kampaň a komplexná inštitucionálna podpora.

První soudem nařízené setkání s mediátorem – nedílná součást českého právního řádu

(JUDr. Anna Márová, LL.M.)

První soudem nařízené setkání s mediátorem se za 7 let účinnosti zákona o mediaci stalo neodmyslitelnou součástí vnitrostátních soudních řízení. Institut prvního soudem nařízeného setkání je implementací článku 5. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. 5. 2008, o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech do českého právního řádu, je odrazem respektu České republiky a jejího soudního systému k obsahu dokumentů Rady Evropy, Doporučení Rec(98)1 o rodinné mediaci přijaté Výborem ministrů 21. 1. 1998, Doporučení Rec(2001)9 o alternativách litigace mezi správními orgány a soukromoprávními stranami přijaté Výborem ministrů 5. 9. 2001, Doporučení Rec(2002)10 o mediaci v civilních věcech přijaté Výborem ministrů 18. 9. 2002. S mechanismem obdobného typu počítá i soubor hlavních zásad vypracovaných pracovní skupinou pro mediaci CEPEJ Rady Evropy (GT-MED-CEPEJ) – Hlavní zásady pro lepší implementaci stávajícího doporučení k rodinné mediaci a mediaci v civilních věcech CEPEJ(2007) 14 a Hlavní zásady pro lepší implementaci stávajícího doporučení o alternativách litigace mezi správními orgány a soukromoprávními stranami CEPEJ(2007) 15 schválené na plenárním zasedání CEPEJ 7. 12. 2007. Naopak ustanovení českých zákonů - občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních - týkající se prvního nařízeného setkání s mediátorem jsou jako příkladná

citována v dokumentu GT-MED-CEPEJ Evropská příručka pro tvorbu právních předpisů v oblasti mediace CEPEJ(2019)9 přijaté na plenárním zasedání CEPEJ 14. 6. 2019.

Online Study Platform on Mediation, aneb výuka mediace ve 21. století? (Ing. Lucie Andreisová, Ph.D.)

Česká republika je zemí s vysokým počtem soudních sporů, delším časovým úsekem k jejich úspěšnému (vy)řešení, a nízkou mírou informovanosti o mechanismech alternativního způsobu řešení sporů („ADR“). Jednou z metod ADR, která je do značné míry podporována Evropskou komisí, je mediace. Je logické, že laická veřejnost, podnikatelé (obchodní korporace) i samotné soudy a jednotliví soudci více využijí mediaci tehdy, budou-li dostatečně obeznámeni s tím, jak tato po teoretické i praktické stránce funguje. Cílem tohoto příspěvku je proto představit novou online studijní (vzdělávací) platformu pro mediaci vyvinutou v rámci tříletého projektu „Online Study Platform on Mediation“, který probíhal v letech 2016-2019 v rámci strategického partnerství Erasmus+ (projekt byl financován Evropskou unií a v roce 2019 byl úspěšně ukončen). Na tomto projektu se podílelo šest partnerských univerzit z celé Evropy. Cílem projektu bylo mimo jiné zvýšit povědomí o mediaci, a to prostřednictvím vytvoření a provozování zmíněné online studijní platformy. Platforma je zaměřena jak na učitele, tak na studenty; v obecné rovině lze shrnout, že povzbuzuje jednotlivé uživatele k tomu, aby zaujali interaktivnější přístup k výuce a učení tím, že je zapojuje do praktikování inovativních způsobů výuky a aplikace mediace – a to jak v tuzemském, tak v mezinárodním prostředí, a rovněž v různých tématech a oblastech práva (tj. nejen v oblasti práva obchodního). Jedním z výstupů výše uvedeného projektu je i Metodická příručka pro výuku mediace na vysokých školách, kterou autorka v tomto příspěvku rovněž představuje.

Sekce č. 1 TEORIE A VÝZKUM MEDIACE

1. Mediace v perspektivě práva a sociální změny (prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc., doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D.)

Právo odráží existující společenské podmínky, na druhé straně sehrává důležitou roli při jejich změně, kterou může i samo vyvolávat. Cílem příspěvku je pohled na mediaci sociologicko-právním způsobem, především se zaměřením na působení sociálních vlivů promítajících se do právní úpravy a ovlivňujících podobu práva, které pak zpětně působí na společnost. Autoři příspěvku ukazují na příkladu mediace vliv společenských podmínek na tvorbu práva a jeho roli při změně sociální situace. Právní zakotvení mediace bylo nesporně podmíněno změnami v sociální realitě. K nim patří především společensko-politické změny v roce 1989, které vytvořily podmínky pro transpozici mediačních postupů ze zahraničí, zejména z USA. Mediace u nás vznikla jako občanská iniciativa zdola společnosti a tato občanská iniciativa ovlivnila i její podobu v oblasti práva. Tu pak dotvářely představy normotvůrce, ale i vývoj mediace v evropském kontextu, včetně procesu evropeizace práva. Byly to právě sociální vlivy, které umožnily právní zakotvení mediace nejprve v oblasti trestněprávní (zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě), poté v občanskoprávní oblasti, kam se mediace dostává až s novelou občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb., účinnou od 1. října 2008. Právně nejvýznamnějším faktorem v rozšiřování mediace bylo však až přijetí samostatného zákona o mediaci (zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci a o změně některých zákonů), který nabyl účinnosti 1. září 2012. Mediace se tak stala součástí systému práva, jehož role v kontextu pozdně moderní společnosti a demokratického právního státu narůstá.

2. Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR (Mgr. Jan Holas)

Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR Příspěvek je zaměřen na systémy fungování mediace uplatňované v členských státech Evropské unie v oblasti práva. Při pohledu na legislativu členských států zjistíme, že regulace využívání mediace je v jednotlivých koutech Evropy velmi různorodá. Tyto odlišnosti se projevují jednak v uplatňovaném systému donucení stran v civilním řízení k mediaci. Zde se pohybujeme na škále, na jejíž jedné straně stojí právní řády států nezakotvujících žádnou právní povinnost ve vztahu k mediaci a oproti tomu na její druhé straně nalezneme právní úpravy ukládající stranám civilních sporů využít mediaci povinně. Jednotlivé právní úpravy napříč nastíněnou škálou pak dále bývají velmi často doplněny o tzv. prvky motivace. Funkcí motivačních modelů je jednak přimět strany civilních sporů k účasti na mediaci a za druhé zvýhodnit jejich případnou účast v mediaci nebo naopak strany sankcionovat, pokud se mediace ze stanovených důvodů nezúčastní. Po nastínění těchto systémů a jejich možného fungování bude pozornost věnována systému mediace v České republice. Identifikovány budou možná úskalí a nastíněno bude možné budoucí směřování a návrhy de lege ferenda. Závěry bude možno dále diskutovat s účastníky konference. Cílem příspěvku je nalezení vhodného modelu fungování mediace v prostředí České republiky, který bude vhodný z hlediska mediačního i právního.

3. Povinná mediace jako možnost nebo povinnost? (Sára Zwierzynová)

Příspěvek diskutuje a hledá odpověď na otázku, zda by zavedení povinné mediace vedlo k zefektivnění účinků mediace. Otázkou je, zda by bylo v zájmu samotné mediace omezit jeden

ze základních principů, na níž mediace stojí a kterým se odlišuje od soudního řízení. Postupně totiž v určité míře dochází k zakotvení povinné mediace do právních řádů některých členských států Evropské Unie, avšak současně dochází k jejímu zrušení či pozastavení v důsledku kolize se základními ústavněprávními zásadami (např. v Itálii, Řecku). Nejnovějším unijním státem, který zavedl povinnou mediaci do svého právního řádu, je Řecko, které však pozastavilo účinnost právní úpravy. Příspěvek se zamýšlí nad otázkou, zda je vůbec možné omezit míru dobrovolnosti mediace, a pokud ano, tak do jaké míry, aniž by současně docházelo k narušení její podstaty, a to s poukazem na úpravu povinné mediace v zahraničí. Analyzuje, na jaké typy sporů se povinná mediace v zahraničí aplikuje a s jakým výsledkem. A dále, který typ povinné mediace - diskreční či kategorická - je upřednostňována v právních řádech unijních států, a jaké jsou výhody a nevýhody jejich aplikace v praxi.

4. Projekt Restorative Justice: Strategies for Change a mediace v nejnovější trestněprávní úpravě Rady Evropy (JUDr. Petra Masopust Šachová, Ph.D.)

Na podzim roku 2018 přijala Rada Evropy nové doporučení o restorativní justici v trestních věcech (CM/Rec (2018)8). Toto doporučení vedle podpory rozvoje restorativních programů, za jejichž hlavního zástupce je třeba považovat mediaci, staví na akcentaci hlubších proměn trestněprávních systémů jednotlivých členských států v duchu základních principů a cílů restorativní justice. Mezi ně je řazen zejména princip náhrady újmy a princip participace účastníků. Tyto stěžejní principy jsou doprovázeny dalšími, přičemž je možno jmenovat zejména dobrovolnost, podporující, zdvořilý dialog, spravedlivou péči o potřeby a zájmy všech zúčastněných, procedurální rovnost, kolektivní, na konsenzu založenou dohodu, zaměření se na odškodnění, reintegraci a dosažení vzájemného pochopení a vyhnutí se dominanci. Dané doporučení tak mediaci nahlíží nejen jako účinný nástroj řešení soukromé roviny trestněprávní věci, ale považuje mediaci za součást restorativní perspektivy, která vybízí členské státy k novému uchopení či pohledu na řešení následků trestné činnosti. Na základě přijetí daného doporučení vznikl evropský projekt „*Restorative Justice: Strategies for Change*“, který propojuje snahy 10 evropských států, včetně České republiky, a European Forum for Restorative Justice. Jedním z hlavních cílů uvedeného projektu je vytvoření národních strategií pro rozvoj restorativní justice a podpora dalšího rozvoje restorativního konceptu v jednotlivých, do projektu zapojených, státech. Příspěvek nabídne základní informace o významu a obsahu uvedeného doporučení Rady Evropy, a to zejména v kontextu užití mediace a dalších restorativních programů v trestněprávních věcech, nastíní význam restorativní perspektivy pro další vývoj trestního práva a seznámí účastníky s podrobnostmi uvedeného projektu.

5. Rozhodčí a prorogační doložky vs. doložky mediační (JUDr. Miluše Hrnčířiková, Ph.D.)

Pojem ADR je již odborné veřejnosti dobře znám a často v praxi i literatuře používán. Již méně často se však objevují studie, které vymezení alternativních způsobů řešení sporů podrobně definují a vytyčují jeho hranice. Při bližším pohledu jsou však patrné podstatné rozdíly především mezi rozhodčím řízením a mediací. Příspěvek se zaměřuje na identifikaci těchto rozdílů v případě tzv. procesních doložek (kam jsou řazeny doložky rozhodčí a prorogační) a doložkou mediační, které jsou do velké míry ovlivněny právním pojetím mediace a jejím postavením v rámci civilního procesu.

6. Konceptualizace a cíle výzkumného projektu Podmínky výkonu mediace v České republice dle zákona o mediaci (doc. PhDr. Lenka Holá, Ph.D.)

V České republice se v posledních deseti letech široce diskutuje otázka modernizace a zefektivnění justičního systému. Jednou z možností je zavádění alternativních procedur pro řešení konfliktů, kdy významné místo mezi nimi zaujímá mediace. Vývoj mediace v ČR má pak úzkou návaznost na vývoj uplatňování mediace v rámci Evropské unie. Revizí Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES, o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech identifikovala v r. 2016 Evropská komise hlavní problémy současného stavu a konstatovala, že cílů směrnice bylo dosaženo jen částečně. Lze předpokládat, že přijetím zákona o mediaci nebyly ani v ČR vytvořeny dostatečné podmínky pro aplikaci mediace v praxi a její efektivní využívání. Z toho lze usoudit, že tomu brání překážky, které dosud nebyly výzkumně identifikovány. V tomto kontextu je Právnická fakulta UP v Olomouci řešitelem výzkumného projektu Grantové agentury ČR č. 18-01417S s názvem „*Podmínky výkonu mediace v České republice dle zákona o mediaci*“. Spoluřešitelem projektu je Právnická fakulta MU Brno a spolupracující institucí Ministerstvo spravedlnosti ČR. Jeho cílem je zhodnocení současného stavu výkonu mediace v ČR a stanovení podmínek jejího dalšího rozvoje. Hlavní cíl a dílčí cíle výzkumu jsou stanoveny na základě identifikovaných potřeb teorie a praxe mediace v ČR a v souladu s hlavními tématy výzkumného a rozvojového zájmu Evropského parlamentu a Rady v oblasti mediace. Cílem příspěvku je představit koncepci a cíle výzkumného projektu a diskutovat jeho dosavadní průběh a výsledky.

7. Dílčí výstupy z dotazníkového šetření mezi soudci, advokáty a zapsanými mediátory (Mgr. David Fiedor, Ph.D.)

Příspěvek je založen na kvantitativní analýze dat ze tří dotazníkových šetření zaměřených na soudce, advokáty a zapsané mediátory v České republice, přičemž se snaží o srovnání různých pohledů na mediaci a její aspekty mezi výše zmíněnými aktéry. Cílem příspěvku je srovnat vnímání vhodnosti využití mediace v různých typech sporů, kritéria hodnocení kvality činnosti zapsaného mediátora i kvality samotné mediace, ale také srovnání mediace se soudním řízením ve vybraných aspektech. Šetření byla realizována v průběhu první poloviny roku 2019 a celkem se jich zúčastnilo 76 soudců (náhodným výběrem jich bylo osloveno 450), 55 advokátů (opět náhodným výběrem jich bylo osloveno 900) a 75 zapsaných mediátorů (osloveni všichni zapsaní mediátoři ke konci roku 2018). Přestože návratnost dotazníků není příliš uspokojivá, byla s ohledem na vytíženost těchto profesí očekávatelná. Ačkoliv je výsledky šetření nutné brát s určitou rezervou, jednoznačně mohou posloužit k dalšímu hlubšímu zkoumání.

8. Informovanost české veřejnosti v oblasti mediace (doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D., Mgr. Martin Lakomý, Ph.D.)

Autoři příspěvku v úvodu představí problematiku právní informovanosti jako součást právního vědomí a uvedou některá obecná zjištění o jejím stavu na základě empirických výzkumů. Ta pak budou v některých bodech porovnána s výsledky vlastního empirického výzkumu, který čerpá z dat sesbíraných v rámci dotazníkového šetření v projektu „*Podmínky výkonu mediace v České republice dle zákona o mediaci*“ (GA18-01417S), realizovaného Univerzitou Palackého

v Olomouci v partnerství s Masarykovou univerzitou v Brně. Dotazování proběhlo metodou CAWI na kvótním výběru plnoletých obyvatel České republiky a bylo reprezentativní z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, kraje a velikosti sídla. Sběr dat provedla výzkumná agentura STEM/MARK naplňující měřítko kvality dle sdružení SIMAR, ESOMAR a ratingu MSP, která zajistila profesionalitu celého procesu a reprezentativitu vzorku. V závěru příspěvku budou shrnuty hlavní výsledky, ke kterým patří zjištění, že povědomí o mediaci je v české populaci obecně velmi nízké. Zhruba třetina dotázaných dokázala z nabízených možností vybrat správné vymezení mediace. Přibližně třetina pak vybrala špatnou odpověď a další třetina přiznala, že mediaci nezná. Znalost konkrétních informací o mediaci je ještě nižší, a to v jednotkách procent. O něco vyšší znalost mediace mají lidé s vyšším vzděláním, ve středním věku, a z větších obcí, zatímco mezi muži a ženami nebyl nalezen podstatný rozdíl.

9. Podmínky výkonu mediace z pohledu zapsaných mediátorů (Mgr. Lenka Dušková, Ph.D.)

Cílem příspěvku je prezentovat první výsledky analýzy a interpretace kvalitativních dat získaných hloubkovými polostrukturovanými rozhovory se zapsanými mediátory. Témata pro scénář rozhovoru byla odvozena z dílčích cílů projektu Podmínky výkonu mediace (Oblasti působnosti mediace, Kvalita výkonu mediace a Postupy při využití mediace). Vzorek případů byl zkonstruován účelovým záměrným výběrem komunikačních partnerů na základě kritérií, která se postupně vynořovala v průběhu sběru dat s ohledem na to, aby sebraná data reprezentovala zkoumaný jev. Teoretickým východiskem konstrukce vzorku je předpoklad o tom, co má vliv na zkušenost a hodnocení komunikačních partnerů (délka praxe, počty mediovaných případů, typy mediovaných sporů a skutečnost, zda zapsaný mediátor je současně advokátem). Prvotní analýza dat byla provedena dle zásad zakotvené teorie: otevřeným a axiálním kódováním byla data uspořádána do čtyř oblastí, každá z nich je sycena kategoriemi a mezi kategoriemi jsou naznačeny vztahy. Dospěli jsme ke dvěma předběžným závěrům: (1) proces mediace je značně individuální, v mnoha ohledech závisí na osobnostech – jak zapsaných mediátorů, tak také stran, advokátů i soudců. (2) Existují značné rozdíly v hodnocení a zkušenostech mezi zapsanými mediátory a těmi zapsanými mediátory, kteří jsou současně advokáty. Analýza dat bude pokračovat doplňováním dat od soudců a advokátů s cílem vytvořit model, který ukáže zkušenost s podmínkami výkonu mediace komplexně.

Sekce č. 2 PRAXE MEDIACE

1. Osobnost mediátora a postavení mediátora v procese mediace (PhDr. Ernest Kováč)

Na mediátora sú kladené rôzne požiadavky v zmysle legislatívy. Je to postačujúce pre výkon mediácie a osobnosť mediátora? Aké predispozície sa očakávajú od mediátora? Mediátor či si uvedomuje alebo neuvedomuje svojim postojom formuje zúčastnené strany na mediácii.

2. Mediace a standardy v činnosti mediátorů (JUDr. Mag.iur. Michal Malacka, Ph.D. MBA)

Mediace se používá k vyřešení široké škály konfliktů v různých situacích. Obecně slouží mediační standardy jako základní etické pokyny pro osoby mediátorů a pro řádné zprostředkování účelu mediace ve všech kontextech praxe. Slouží zejména ke třem hlavním cílům: formovat chování a činnost mediátorů; informovat strany mediace a také podporovat důvěru veřejnosti v mediaci jako procesu přátelského řešení sporů.

3. Celoživotní vzdělávání mediátorů jako účinný prostředek kvality výkonu mediace? (Dagmar Navrátilová)

Předpokladem zisku oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora v České republice dle zákona č. 202/2012 Sb., Zákon o mediaci, je úspěšné složení odborné mediační zkoušky, jejíž kritéria jsou následně upravena vyhláškou č. 277/2012 Sb., Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora. Jak je tedy patrné, odborné dovednosti je nutno prokázat při samotné mediační zkoušce, nicméně následné „celoživotní“ vzdělávání mediátorů je ponecháno na jejich samotném uvážení a dobrovolnosti. Je však tento přístup k dané problematice vhodně zvolený? Osoba mediátora by měla být nositelem kvalitního mediačního procesu, v opačném případě totiž může svým neodborným přístupem poškodit nejen své klienty v konkrétních případech, včetně vztahu mezi stranami navzájem, ale také celospolečenské vnímání mediace. Jako jiná možnost se jeví zakotvení mandatorního celoživotního vzdělávání mediátorů, jako je tomu například v USA ve státě Florida. Certifikováni mediátoři na Floridě jsou povinni každé dva roky své oprávnění obnovovat. Je toto poměrně striktní nastavení zárukou zajišťování kvalitního mediačního procesu, nebo se jedná o přílišnou institucionalizaci mediace, která klade přehnaně vysoké nároky na samotné mediátory? Cílem příspěvku je porovnat tyto dva rozdílné přístupy k požadavkům na kompetence mediátorů, zaměřit se na jejich přínosy i nedostatky a diskutovat vhodnost a možnost uplatnění požadavku celoživotního vzdělávání také v České republice.

4. Rozdíly mezi systemickou rodinnou terapií a facilitativní rodinnou mediací (PhDr. Dana Vrabcová)

Příspěvek se věnuje společným a rozdílným aspektům práce rodinného mediátora a terapeuta využívajícího v rodinné terapii systemický přístup. Systemický přístup vidí v každé rodině potenciál ke změně své životní situace. Jazyk a komunikace hrají v rámci systemického přístupu velkou roli. Jazyk není jen prostředkem komunikace nebo terapie, ale je chápán jako základní vztahový jev, ve kterém se odehrává to, čemu říkáme sociální nebo vztahová realita. Podobně mediace vychází z reality, kterou popíší účastníci mediace. Rodinná mediace je vhodná pro řešení záležitostí, které komplikují vzájemné vztahy mezi příbuznými, tedy umožňuje snížení

napětí v rodině a objasňuje nebo odstraňuje nedorozumění mezi členy rodiny. Příspěvek popisuje na příkladech z praxe, v čem se práce terapeuta a mediátora k sobě přibližují, z jakých principů vycházejí a jaké konkrétní nástroje používají. Jak nakládají mediátor a terapeut s bezpečím klientů, v čem konkrétně se liší mediace a terapie v práci s nestranností, jak je to s expertností mediátora, terapeuta a klientů? Jak pracuje terapeut a mediátor s otázkami? V čem se role mediátora a terapeuta liší, v čem jsou si podobné? Které specifické dovednosti lze použít v terapii i v mediaci, které naopak využít nelze? Kdy je vhodnější zvolit mediaci a kdy terapii? Na tyto a další otázky se příspěvek snaží nalézt odpovědi.

5. Praxe mediace v tzv. Cochemského modelu (Mgr. Ing. Martina Cirbusová, Ph.D.)

Aplikace modelu Interdisciplinární spolupráce v různých lokalitách ČR s sebou přináší praktické otázky týkající se zejména nastavení efektivní spolupráce jednotlivých subjektů, které jsou do modelu zapojeny. Jedním ze základních principů této spolupráce je přenesení odpovědnosti za hledání řešení situace na rodiče. Má-li soud ve výsledku při svém rozhodování vzít do úvahy zejména to, jak byli rodiče v zájmu svého dítěte ochotni spolupracovat, musí mít dostatek informací od ostatních do spolupráce zapojených subjektů. Do jaké míry může ale v tomhle ohledu pomoci mediace? Má vůbec mediace možnost plnohodnotně se zapojit do systému interdisciplinární spolupráce, když je vázaná principem důvěrnosti? Může soud využít služeb mediátora a současně po něm chtít zprávu o tom, jak rodiče spolupracovali při hledání řešení v nejlepším zájmu dítěte? Pokud ne, jaký je tedy přínos mediace v tomhle modelu? Praxe se v jednotlivých lokalitách k zapojení mediace do procesu staví různě, právě s ohledem na omezené možnosti prolomení mlčenlivosti. Někde mediaci z procesu úplně vynechali, jinde „prolamují“ důvěrnost podpisem rodičů na prohlášení před zahájením mediace, jinde mediace zůstala v ryzí podobě. Příspěvek se zaměří na vyjasnění možností aktivního zapojení mediace do systému interdisciplinární spolupráce a současně pojmenuje výhody a nevýhody jednotlivých přístupů, tak jak jsou v současné době v jednotlivých lokalitách aplikovány.

6. Účast dětí na mediaci - podoby a možnosti (Mgr. Robin Brzobohatý)

V oblasti rodinné mediace stále častěji zaznívají hlasy, že její běžnou moderní podobou by mělo být i zapojování dětí. Zejména v zahraničí, ale již i v ČR, se však podoby zapojování dětí liší a mezi praktiky začíná narůstat nejistota, jakým způsobem děti zapojovat. Příspěvek se soustředí na vyjasnění podob, pravidel a efektů dvou hlavních způsobů participace dětí na mediaci - mediace zaměřená na děti (child focused mediation) a mediace zahrnující děti (child inclusive mediation).

7. Domácí násilí - možnosti a limity mediace (JUDr. Monika Selvičková, Ph.D.)

Domácí násilí má mnoho podob, včetně psychického či ekonomického vydírání. Mediátoři se s ním setkávají příliš často na to, aby ve své praxi vystačili s jednoduchou poučkou, že "domácí násilí = kontraindikace mediace". Příspěvek se zabývá některými mýty spojenými s tímto tématem.

8. Interetnická mediace v souvislosti s migrační situací v ČR (Miloš Zahradník)

Ve svém příspěvku se budu věnovat interetnické mediaci, tedy mediaci, která se zabývá konflikty a nedorozuměními mezi stranami pocházejícími z různých kultur. Tyto konflikty

vyplývají z odlišných hodnot a očekávání, která má každá ze stran a také z nepochopení či neznalosti druhé strany. Na úvod bych se zabýval charakteristikou a obsahem interetnické mediace a rozdílným pojetím interetnické mediace a českým pojetím mediace. Dále bych se zaměřil na význam, smysl a cíle interetnické mediace, zejména na její význam v českých podmínkách, s čímž by souvisel popis migrační situace v České republice. Následně bych se věnoval specifiky a odlišnostmi interetnické mediace, kam lze zahrnout například etnokulturně rozdílnou povahu zúčastněných stran, následky této odlišnosti ve vztahu mezi stranami nebo požadavky na osobu mediátora interetnických konfliktů. Kromě obecných požadavků, které musí splňovat každý mediátor, je důležité, aby daný mediátor disponoval vlastnostmi, které jsou specifické právě pro interetnickou mediaci např. dostatečnou jazykovou vybaveností, znalostí hodnot a kulturního prostředí každé ze stran sporu. Dále hraje významnou roli jeho vlastní kulturní zázemí v kontextu zachování nestrannosti mediátora. Závěrečná část příspěvku by obsahovala silné a slabé stránky interetnické mediace a její uplatnění jak v individuálních sporech, jako jsou například rozvodová řízení či spory péče o děti, tak v oblasti komunitní problematiky nebo stabilizování situace ve vyloučených lokalitách.

9. Mediačné centrum ako súčasť právneho systému (JUDr. Dagmar Tragalová)

Otázkami kvality poskytovania mediačných služieb a dohľadu nad výkonom činnosti mediácie sa v posledných rokoch zaoberá tiež odborná verejnosť. Rieši postavenie mediátora v právnom systéme a úlohu komory mediátorov, ktorá by zastupovala mediátorov navonok smerom k zákonodarnej a výkonnej moci, reprezentovala profesiu a chránila dobré meno mediácie. Na druhej strane stojí otázka, či je potrebné združovať mediátorov v profesijných združeniach z dôvodu statusu mediátora ako podnikateľa v zmysle zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Výhodou dobrovoľného členstva je možnosť zvoliť si združenie v ktorom budú mediátori vykonávať svoju činnosť podľa špecifických podmienok a možnosť spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri minimálnom dopade na podnikateľské prostredie. Jednotná komora predpokladá zabezpečenie kvality služieb zjednotením vzdelávania mediátorov, kontrolu nad skúškou mediátora a dohľad nad výkonom činnosti mediácie. Autorka sa v príspevku zaoberá postavením mediátora v súčasnom právnom systéme ako nezávislým podnikateľom nad ktorým dohľad pri výkone jeho činnosti vykonáva ministerstvo spravodlivosti SR a v úvahách de lege ferenda novým statusom mediátora a jeho postavením v právnom poriadku pri regulácii činnosti prostredníctvom mediačného centra ako profesijného združenia zriaďovaného na základe zákona. Prístupom k profesionalizácii profesie sa ďalej snaží poukázať na vznik nových inštitútov a nových právomoci, ktoré by prispeli k rozvoju mediácie ako mimosúdnej činnosti.

10. Vybrané problematické oblasti organizace prvního setkání se zapsaným mediátorem (Petra Mašková)

Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem je v českém právním prostředí již zdatně zakotven. Zákonem daná možnost, aby předseda senátu mohl dle své úvahy nařídít stranám sporu setkání s mediátorem, je v praxi stále více využíván. V současné době se rozšiřuje nejen množství případů, na které je ust. §100 odst. 2 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, aplikováno, ale je využíváno na stále rozmanitější druhy soudních sporů. S tímto vystává i řada otázek, problematických oblastí, na které je potřeba upozornit a pokusit se najít správné

řešení. V rámci tohoto příspěvku bych se ráda zabývala pouze vybranými problémy, které považuji během organizace prvního setkání se zapsaným mediátorem za významné. První část příspěvku bude věnována otázkám výběru mediátora a sjednání termínu setkání. Zde v praxi často vznikají problémy spojené s aktivitou stran sporu, jako např. nedorozumění v oblasti, kdo je povinen sjednat termín schůzky, problematika v oblasti komunikace mediátora s právními zástupci stran, atd. Další část příspěvku se bude věnovat otázkám souvisejícím s účastí stran na setkání. V závěrečné části se zaměřím na jeden ze základních principů mediace, a to princip důvěrnosti, jenž je v praxi aplikován mlčenlivostí mediátora, a problémy s ní související. První setkání se zapsaným mediátorem je sice co do délky krátkým jednáním, ale tím neztrácí na důležitosti. Příspěvek má přispět k vyjasnění některých problémů a sjednocení praxe.

11. (Ne)důvěrnost nařízeného setkání se zapsaným mediátorem a mediace (Mgr. Žaneta Vítů)

Příspěvek se zabývá tím, zda je otázka úpravy důvěrnosti (mlčenlivosti) v současné právní úpravě nastavena dostatečně a jaké jsou možnosti změny/zlepšení. Zabývá se dále konkrétními vhodnými opatřeními, které by mediátor za současné úpravy měl/mohl učinit ke zvýšení důvěrnosti nařízeného setkání a mediace, a to při respektování toho, aby jimi nebyla mediace zbytečně zatěžována.